

Skoaffären har öppnat

Här fortsätter den beskrivning som inleddes i förra numret, av förskolorna Ekängens och Ekebackens arbete med skoaffären. Arbetet fokuserar dels barnens språkutveckling och lärande i och om matematik men också lärarnas lärande om barnens lärande.

En grundpelare i förskolans pedagogik är att arbeta med processer som möjliggör lärande i riktning mot givna mål (Skolverket, 1997). För detta krävs kunskap om barns lärande och utveckling, förtrogenhet med läroplanens mål och syften, samt medvetenhet om lärarens och den pedagogiska miljöns betydelse för lärandet. Lärares uppgift är att lyssna, se och försöka förstå de tankar som barnen ger uttryck för, men också att vägleda, skapa situationer och utmana barnens tankar och idéer. Doverborg & Pramling (2003, s 15) skriver:

Barn som vistas i en miljö som erbjuder tankemässiga utmaningar, utvecklas och skapar förutsättningar för lärande på ett helt annat sätt än barn, som inte levit i denna form av miljö.

Några viktiga mål i läroplanen, Lpfö 98, som lärarna i det här temaarbetet velat fokusera är:

- Utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära.
- Utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar.

- Utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelse för symboler samt deras kommunikativa funktioner.
- Utvecklar förmåga att upptäcka och använda matematik i meningsfulla sammanhang.
- Utvecklar sin förståelse för grundläggande egenskaper i begreppen tal, mätning och form, samt sin förmåga att orientera sig i tid och rum.

I läroplanen framhålls också vikten av pedagogiska diskussioner och pedagogisk dokumentation som ett medel att utveckla verksamheten. Lärarna har dokumenterat arbetet skriftligt och genom att fotografera händelser och situationer. Bilderna har använts som utgångspunkt för samtal och reflektioner tillsammans med barnen och med barnens föräldrar. Som stöd i arbetet med att analysera vilka matematiska begrepp, ord och termer som barnen får erfarenheter av har lärarna bl a använt sig av *Analyschema i matematik för åren före skolår 6* (Skolverket, 2000).

Skohyllan är klar

Snart är skohyllan färdigmonterad och barnen är mycket stolta. Tyvärr upptäcker de ett problem – hyllan är sned. Lärarna tar till vara situationen och diskuterar med barnen vad detta kan bero på. Barnen undersöker hyllan och finner att ena gaveln inte är "rak".

– Om sidorna inte är raka kan man inte bygga en bra hylla, säger en av flickorna.

Barn och vuxna diskuterar detta fenomen, om barnen har liknande erfarenheter från andra situationer, tex byggleken. Man enas om att sända tillbaka gaveln till företaget där man köpt det och begära en ny gavel. Under tiden lovar en av lärarna att ta med sig en hylla hemifrån som barnen kan låna så länge.

Barnen har mycket roligt med skorna och använder dem flitigt i olika rollerkar. De får också nya utmaningar av lärarna där de uppmantras att fortsätta sortera och jämföra efter olika kriterier som färger, typ av skor, storlekar osv.

Barnen storleksordnar skoparen från de minsta till de största och undersöker vilken skostorlek som är *vanligast* förekommande (typvärde), vilka skor som är *allra störst*, vilka som är *minst* och vilken som är precis den *mittersta* skostorleken (median). Några av barnen vill mäta hur långt det är runt de egna skorna och hur långt det är runt den egna foten. Men vad ska man använda att mäta med? Flera barn föreslår att man ska mäta med snören, något som de har erfarenhet av sedan tidigare. Barnen uppskattar

först hur långt snöre de tror att de behöver och mäter sedan runt skon. Behöver man kortare, längre eller lika långt snöre för att mäta runt den egna foten? De, mäter, sorterar och jämför längder och omkrets.

Barnen får också språkliga utmaningar där de hjälps åt att hitta ord som rimmar på "sko" eller där de försöker komma på sammansatta ord där ordet "sko" ingår. Lärarna utnyttjar sådana tillfällen att skriva tillsammans med barnen på stora blädderblockspapper som sedan sätts upp på väggen. Man "läser" orden tillsammans i kör, samtalar om vad de betyder och hur de låter. Ibland kommer något barn spontant på ett nytt rimord eller sammansatt ord och då hjälps man åt att skriva det också. Att använda skriften på ett *funktionellt* sätt tillsammans med barnen är något som lärarna framhåller som mycket betydelsefullt för den fortsatta läs- och skrivutvecklingen. Ord som barn och vuxna kommer på är t.ex. sko-ko-bro-klo-lo-bo-ho och sko-horn, sko-affär, sko-snöre, sko-plös, sko-band, sko-sula, sko-klack, sko-borste, sko-makare och skohylla.

Ur Analysschemat:

Visar glädje och intresse i såväl spontana som styrda situationer och argumenterar för sina tankar. Får erfarenheter av måtandets idé och tex omkrets. Klassificerar och sorterar efter bestämda kriterier. Reflekterar över och kommunicerar kunskaper om lägesmått som har att göra med typvärde och median.

Uttrycksformer: Handling, talade och skrivna ord, informella och formella symboler.

Använder vardagsord: Vanligast, lika, mittersta, störst, minst, jämföra, skillnad, lika lång, längre, kortare, omkrets.

Vi gör en skoaffär

Barnen får sin skohylla och de hjälps nu åt att sortera in skorna i olika hyllor. De håller fast vid den ursprungliga indelningen med *sommarskor*, *vinterskor*, *festskor* och *reservskor*. Det passar väldigt bra eftersom det finns fyra hyllplan i skohyllan. Några av barnen föreslår att de ska göra en namnskylt till skoaffären. Efter mycket diskuterande kommer de överens om att affären ska heta "Pippis skoaffär". Barn och vuxna undersöker tillsammans vilka ord och ljud som ingår i affärsnamnet och man hjälps åt att skriv det. Skosäcken vägde 12 kilo när de fick den av brevbärare Enoksson och barnen tycker att det ska finnas en skylt som visar det också. De föreslår att man ska måla 12 röda "kilostenar" på den skylten.

Barnen fortsätter att arbeta med sin skoaffär. En kassalåda behövs förstås – och pengar! En diskussion uppstår i barngruppen. Några kommentarer från barnen:

- Man kan inte ha riktiga pengar!
- Vi kan rita guldpengar! Och sedan klippa ut dem!
- Vi behöver göra silverpengar för de flesta pengar är av silver.
- Det finns choklad i guldpengar. Vi kan äta upp chokladen och spara papperet!
- Vi måste ha papperspengar (sedlar) också!

Lärarna utgår från barnens förslag. Tillsammans tillverkar de silver- och guldpengar som de hjälps åt att räkna. Chokladen äter de upp och njuter av. Barnen klipper låtsas-sedlar och pengarna sorteras i kassalådan, guldpengar eller 10-kronor i guldfacket, silverpengar i silverfacket och sedlar i sedelfacket.

Barnen köper och säljer

Lekarna i skoaffären utvecklas under våren. Ibland uppstår spontana diskussioner och frågor om pengar och pengars värde. Är silverpengar mer värda än guldpengar? Nog måste guldpengar vara mer värda än sedlar anser några barn. Vad betyder siffrorna som står på pengarna? Barnen söker utmaningar för att utöka sin räkneramsa och sin taluppfattning. Stora tal fascinerar mest. Lärarna utmanar barnen och tillsammans leker man tex rörelselekar och räknar rytmiskt i kör till 100, samtidigt som man stampar, klappar, knäpper med fingrarna i takt med räkandet. Att få leka och "smaka" på stora tal som million och trillion är också skojigt.

Språkliga ordlekar som "katten, musen- tiotusen", "en million – skit i skon", blir mycket populära. Lekskrivningen som barnen har erfarenheter av från andra sammanhang utvecklas också när man gör inköpslistor och skriver kassakvitton. Barnen använder en variation av egna påhittade krumelurer, streck, prickar och siffror som symboliserar ord och tal. Lärarna ser det som betydelsefullt att uppmuntra och utmana barnens lust och glädje att använda olika uttrycksformer och lyfter fram variationen som något positivt och spännande.

Barnen turas om att vara de som säljer respektive köper. Leken är mycket intensiv och barnen är djupt engagerade i rollleken. Barnen har samlat skokartonger i olika storlekar till skoaffären. Lärarna ställer utmanande frågor till barnen bland annat om hur det kommer sig att det i en stor skokartong får plats ett par av det största skoparet, men två par av det minsta paret.

- *Stora pappaskor tar jättestor plats!*
- *Små skor för barn tar mycket mindre plats!*

Andra frågor som barnen reflekterar över är hur det kommer sig att vissa skopar är alldeles lagom åt vissa barn, men samtidigt för små eller för stora för andra. Vissa skor är särskilt åtråvärda och tycks konstigt nog passa så gott som alla barns fötter. Så är det tex med de "röda" och de "rosa" skorna.

En dag kommer en kund, 3,5 år, in i skoaffären och vill köpa nya skor. Expediten, 4år, står bakom disken mycket väl medveten om sin roll.

- *Vad får det vara? frågar hon med vuxenröst.*
- *Jag vill köpa skor.*
- *Det ska vi väl kunna ordna. Vilken färg ska det vara?*
- *De ska vara rosa.*
- *Nej tyvärr, de säljer jag inte, de är mina förstår du.*
- *Då tar jag de röda skorna.*

Expediten tar fram en skokartong och de röda skorna. Tittar på dem och säger tyst för sig själv, "de är fina". Högst säger hon med bestämd vuxenröst:

- *Det här är faktiskt grannens skor.*

Hon sätter tillbaka skorna i hyllan och kunden får välja ett nytt par att köpa.

Ur Analysschemat:

Hanterar och löser problem som kräver kunskap från "Taluppfattning". Använder parbildning och visar förståelse för räkneorden som antal, reflekterar över obekanta tal och siffersymboler.

Visar tilltro till sin egen förmåga, använder och kommunicerar "Mätning och rumsuppfattning," uppskattar, jämför, mäter och sorterar efter storlek. Utvecklar sin begrepps-förståelse för volym.

Uttrycksformer: Handling, bilder, talat och skrivet språk.

Använder vardagsord: Stor, större, störst, små, mindre, lika stora, inte lika stora, fler, färre etc.

Barns inflytande

De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten.

(Lpfö, 98 s 14)

För att utveckla temaarbetet har lärarna både i organiserade och spontana samtal fångat upp barnens intressen och önskningar och inspirerat dem att reflektera över vad de vill göra och vad de vill veta mer om. Frågor som barn och lärare ställde var t ex:

Var kommer skorna i skoaffärer ifrån?

Hur gjorde skomakare skor förr?

Vad tillverkas skor av?

Vilka redskap använder man?

Några barn var särskilt intresserade av skosulors mönster och föreslog att man skulle göra skomönster i sand eller i snö. Barnen har tidigare erfarenheter av att göra statistik och diagram och ville göra det över omkretsen på barnens fötter och skor för att kunna jämföra dessa. Man ville också skriva skosagor om t ex "pigg sko som vill dansa", "trött sko", "sliten sko", "hästsko", "clownsko" etc. En avdelning bestämd sig för att göra ett "skomysterium" där de bland annat ritade skattkartor och gick på skattjakt. Men det är en annan historia.

REFERENSER

- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2003). *Att förstå barns tankar, metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2000). *Analysschema i matematik – för åren före skolår 6*. Stockholm: PRIM-gruppen, Lärarhögskolan i Stockholm.
- SOU. (1997:157). *Att erövra omvärlden. Förslag till läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Utbildningsdepartementet. (1998). *Lpfö 98. Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Görel Sterner är förskollärare, lågstadielärare och specialpedagog i Skövde. Hon arbetar också vid NCM.